

ผลกระทบของกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับปัญหามลพิษทางอากาศ
ข้ามพรมแดนระยะไกล : ศึกษากรณีของประเทศไทย



นายธีรพล นามพลกรัง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-634-533-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

INTERNATIONAL LAW IMPACTS ON LONG-RANGE TRANSBOUNDARY
AIR POLLUTION : A CASE STUDY OF THAILAND

MR. THEERAPON NARMPONKRANG

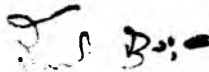
A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS
DEPARTMENT OF LAW
GRADUATE SCHOOL
CHULALONGKORN UNIVERSITY

1996

ISBN 934-634-533-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลกระทบของกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับปัญหามลพิษทางอากาศ
ข้ามพรมแดนระยะไกล : ศึกษากรณีของประเทศไทย
โดย นายธีรพล นามพลกรัง
ภาควิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.สรจักร เกษมสุวรรณ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร. สุนีย์ มัลลิกะมาลย์

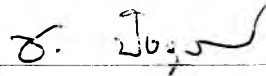
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต



คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

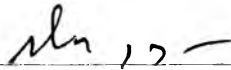
(รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ ฤงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์



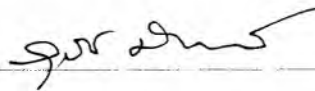
ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ชุมพร ปัจจุสานนท์)



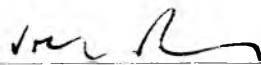
อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร. สรจักร เกษมสุวรรณ)



อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุนีย์ มัลลิกะมาลย์)



กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. ประชุม โฉมฉาย)



กรรมการ

(อาจารย์ ดร. พรชัย ด่านวิวัฒน์)

ธีรพล นามพลกรัง : ผลกระทบของกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับปัญหามลพิษทาง
อากาศข้ามพรมแดนระยะไกล : ศึกษากรณีของประเทศไทย (INTERNATIONAL LAW
IMPACTS ON LONG-RANGE TRANSBOUNDARY AIR POLLUTION : A CASE STUDY
OF THAILAND) อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร. สรจักร เกษมสุวรรณ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : รองศาสตราจารย์ ดร. สุนีย์ มัลลิกะมาส, 132 หน้า.
ISBN : 974-634-533-8

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงสาระสำคัญของอนุสัญญากรุงเจนีวา ว่าด้วยมลพิษทาง
อากาศข้ามพรมแดนระยะไกล หลักความผูกพันระหว่างประเทศ ความรับผิดชอบของรัฐ เพื่อที่จะชี้
แนวทางที่ประเทศไทยควรดำเนินการทั้ง ในฐานะที่เป็นผู้ก่อ ให้เกิดมลพิษและผู้รับมลพิษทางอากาศข้าม
พรมแดนระยะไกล

การวิจัยพบว่า ในเชิงกฎหมายระหว่างประเทศได้มีกฎหมายจารีตประเพณี อันได้แก่
หลักอำนาจอธิปไตยของรัฐ หลักเพื่อนบ้านที่ดี และหลักความรับผิดชอบของรัฐ เป็นกฎหมายบังคับใช้อยู่
แล้ว หากเกิดกรณีมลพิษทางอากาศข้ามพรมแดนระยะไกล ส่วนหลักกฎหมายทั่วไปก็มีหลักห้ามก่อความ
เสียหายแก่รัฐอื่น ซึ่งทำให้แต่ละรัฐจะต้องมีหน้าที่ไม่ก่อ ให้เกิดความเสียหายต่อรัฐอื่น ตามหลักกฎหมาย
ระหว่างประเทศ และหากมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่รัฐอื่น รัฐที่ก่อความเสียหายก็ย่อมมีหน้าที่ต้อง
ชดใช้ความเสียหายตามหลักความรับผิดชอบของรัฐ และยังคงดำเนินการ เพื่อที่จะแก้ไขมลพิษที่เกิดขึ้น
รวมทั้งป้องกันมิให้มลพิษเกิดขึ้นในอนาคต ส่วนสิทธิของแต่ละรัฐนั้นใช้หลักอำนาจอธิปไตยของรัฐ และ
หลักห้ามก่อ ให้เกิดความเสียหายแก่รัฐอื่น สำหรับในประเทศยุโรปได้มีการจัดทำอนุสัญญาร่วมกันเพื่อให้เกิด
ความร่วมมือในการป้องกันมลพิษทางอากาศข้ามพรมแดนระยะไกลขึ้นอีกส่วนหนึ่งด้วย ซึ่งช่วยบังคับให้
รัฐภาคีมีพันธะจะต้องวางมาตรการป้องกันมิให้ เกิดมลพิษข้ามพรมแดนก่อนที่มลพิษนั้นจะก่อความเสียหาย
ให้กับประเทศอื่น

ข้อเสนอแนะของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ หากประเทศไทยจะเป็นรัฐที่ไม่ก่อ ให้เกิดความ
เสียหาย จะต้องให้ความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการป้องกันมลพิษทางอากาศข้ามพรมแดน
ระยะไกล ในลักษณะของความตกลงร่วมมือระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังสมควรที่จะนำแนวคิดเรื่อง
การค้ากับสิ่งแวดล้อมเข้ามาเป็นมาตรการช่วยเสริมให้ประเทศเพื่อนบ้านมีการป้องกันมลพิษด้วยได้

ภาควิชานิติศาสตร์
สาขาวิชานิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิติสด
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C570921 : MAJOR LAW

KEY WORD: : TRANSBOUNDARY/ AIR POLLUTION/ STATE RESPONSIBILITY/ THAILAND

THEERAPON NARMPONKRANG : INTERNATIONAL LAW IMPACTS
ON LONG-RANGE TRANSBOUNDARY AIR POLLUTION. THESIS ADVISOR :
LECTURER SORAJAK KASEMSUWAN, Ph.D. THESIS CO-ADVISOR :
ASSO.PROF.SUNEE MALLIKAMARL, Ph.D. 132 pp. ISBN : 974-634-533-8

This thesis aims to study the Geneva Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution, 1979, the principle of International Obligation, State Responsibility in order to give the suggestion for Thailand as being a polluter or receiver of Air Pollution.

The research has found that in international customary law i.e., the principle of state sovereignty, the principle of good neighbourliness, plays an important roles as an enforcing tool when the air pollution is occurred. The general principle of law, especially, Sic utere tuo ut alienum non laedas has also been considered to such case. The state, therefore, has a duty not to cause any damage to other neighbour states. In case of the air pollution causes damage to other states, the polluter state has to bare responsibility, and relief such damaged situation, as well as on the other hand, the receiver pollution state has the right under the principle of state sovereignty and the Sic utere tuo ut alienum non laedas. All aboved claim is made under the principle of state sovereignty and the principle of polluter toward other state.

In European Countries, the Geneva Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution, 1979, had been established under the concept of state co-operation to enforce the contracting parties setting up the air pollution preventive measure not to create damage to other states.

The thesis has recommended that, Thailand, as not being a polluter state, should provide co-operation to other neighbour countries on the air pollution prevention under the international co-operation basis. Besides, it should adopt the concept of trade and environment as the supporting measure for the neighbour countries to prevent the problem.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์

ปีการศึกษา..... 2538

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีอาจจะสำเร็จลุล่วงไปได้เลยหากไม่ได้รับความเมตตาจากท่านอาจารย์ ดร. สรจักร เกษมสุวรรณ ซึ่งกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของผู้เขียน และผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร. สุณีัย มัลลิกะมาลย์ ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งท่านอาจารย์ทั้งสองต่างได้ให้คำแนะนำและข้อคิดต่าง ๆ ที่ทรงคุณประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้เขียนรู้สึกทราบบ้างในพระคุณของท่านอาจารย์ทั้งสอง และเต็มใจจะตอบแทนพระคุณเท่าที่สามารถจะทำได้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร. ชุมพร บัจจุสานนท์ ที่ได้กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้ความรู้และปูพื้นฐานในด้านกฎหมายระหว่างประเทศ อันเป็นคุณานุประโยชน์แก่ผู้เขียน

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร. พรชัย ด่านวิวัฒน์ ที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แก่ผู้เขียน

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณลัดดา เกียรติก้องขจร ที่ได้กรุณาเร่งจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้เขียน ด้วยความวิริยะและเมตตาดียิ่ง ขอขอบพระคุณพี่ ๆ น้อง ๆ ชาวศูนย์กฎหมายและการพัฒนาสิ่งแวดล้อม คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านข้อมูลและข่าวสาร ตลอดจนกำลังใจแก่ผู้เขียนตลอดมา นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณบรรดาเจ้าหน้าที่ห้องสมุด คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้อำนวยความสะดวกในด้านการค้นหาข้อมูล และสถานที่ในการจัดทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้เขียน

ท้ายที่สุด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้ซึ่งให้ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตของผู้เขียน ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุก ๆ ท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้มาแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีได้กล่าวนามได้หมดในที่นี้

นายธีรพล นามพลกรัง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญของสภาพปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.4 วิธีศึกษาวิจัย.....	6
1.5 สมมติฐานของการศึกษา.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	7
บทที่ 2 มลพิษทางอากาศข้ามพรมแดนระยะไกล.....	8
2.1 คำจำกัดความของคำว่า " มลพิษทางอากาศ " โดยทั่วไป.....	8
2.2 คำจำกัดความของคำว่า " มลพิษทางอากาศข้ามพรมแดนระยะไกล ".....	10
2.3 ขอบเขตการพัฒนามลพิษทางอากาศข้ามพรมแดนระยะไกล.....	12
2.4 แหล่งกำเนิดของมลพิษทางอากาศข้ามพรมแดนระยะไกล.....	14
2.4.1 กิจกรรมประเภทเกษตรกรรม.....	17
2.4.2 กิจกรรมประเภทอุตสาหกรรม.....	18
2.4.3 กิจกรรมเกี่ยวกับพลังงานนิวเคลียร์.....	19
2.5 คุณสมบัติของมลพิษสำคัญๆ ที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศข้ามพรมแดนระยะไกล.....	21
2.6 ผลกระทบและความเสียหายอันเกิดจากฝนกรด.....	25

บทที่ 3	กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับปัญหามลพิษทางอากาศข้ามพรมแดนระยะไกล.....	31
3.1	หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปที่เกี่ยวกับปัญหามลพิษทางอากาศ ข้ามพรมแดนระยะไกล.....	32
3.1.1	หลัก Sic Utere Ut Alienum Non Leadas.....	33
3.1.2	หลัก Abuse of Rights.....	35
3.1.3	หลัก The Good Neighbourliness.....	37
3.1.4	หลัก Due Diligence.....	41
3.1.5	หลัก Solidarity and Equity.....	43
3.1.6	หลัก Duty to Inform.....	47
3.1.7	หลัก Duty to Prevent.....	48
3.1.8	หลัก Duty to Consult, Negotiate and Co-operate.....	51
3.2	หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของรัฐภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ.....	53
3.2.1	ความหมายของความรับผิดชอบของรัฐ.....	53
3.2.2	ที่มาของความรับผิดชอบของรัฐ.....	56
3.2.1.2	แนวความคิดเรื่องศีลธรรม.....	56
3.2.2.2	แนวความคิดเรื่องความจำเป็นต้องอยู่ร่วมกัน.....	57
3.2.2.3	แนวความคิดเรื่องความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี.....	59
3.2.3	องค์ประกอบของความรับผิดชอบของรัฐ.....	60
3.2.3.1	การกระทำหรือละเว้นกระทำซึ่งฝ่าฝืนหน้าที่ตามกฎหมาย ระหว่างประเทศ.....	60
3.2.3.2	การกระทำนั้นต้องเป็นการกระทำที่ถือได้ว่าหรือกล่าวอ้างได้ว่าเป็นการกระทำ ของรัฐ.....	63
3.2.3.2.1	การกระทำของปัจเจกชนในฐานะตัวแทนของรัฐ.....	64
3.2.3.2.2	การกระทำของปัจเจกชน.....	66
3.2.3.3	ความเสียหายเป็นผลมาจากการกระทำผิดกฎหมายนั้น ๆ.....	68
3.2.3.3.1	ความเสียหายทางด้านวัตถุ.....	70
3.2.3.3.2	ความเสียหายทางด้านจิตใจ.....	70
3.2.4	วิธีการชดใช้ความเสียหาย.....	70

	หน้า
3.2.4.1 การแก้ไขให้กลับคืนสู่สภาพเดิม.....	72
3.2.4.2 การให้ค่าชดเชย.....	72
3.2.4.3 การทำให้พอใจ.....	73
3.3 กรณีศึกษาปัญหามลพิษทางอากาศข้ามพรมแดนระยะไกล.....	73
3.3.1 Trail Smelters Arbitration (1949).....	73
3.3.2 Chernobyl Electricity Plant Accident (1986).....	73
3.4 อนุสัญญากรุงเจนีวาว่าด้วยมลพิษทางอากาศข้ามพรมแดนระยะไกล ค.ศ.1979.....	76
3.4.1 ความเป็นมาของอนุสัญญา.....	78
3.4.2 วัตถุประสงค์ของอนุสัญญา.....	82
3.4.3 หลักการสำคัญ ๆ ของอนุสัญญา.....	82
3.4.4 หลักการอื่น ๆ.....	86
3.4.5 ผลกระทบของอนุสัญญา.....	87
บทที่ 4 แนวโน้มของปัญหามลพิษทางอากาศข้ามพรมแดนระยะไกลและปัญหาทางกฎหมายที่จะมีต่อประเทศไทย.....	89
4.1 ความสัมพันธ์ทางด้านสถานที่ตั้งทางกายภาพของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน.....	89
4.2 ทิศทางลมประจำประเทศไทยที่สำคัญอันมีผลต่อการพัดพามลสาร.....	91
4.2.1 ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้.....	92
4.2.2 ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ.....	92
4.3 วิเคราะห์แนวโน้มของปัญหามลพิษทางอากาศข้ามพรมแดนระยะไกลในประเทศไทย.....	93
4.3.1 ในแง่ผู้กระทำ.....	93
4.3.2 ในแง่ผู้ถูกกระทำ.....	93
4.4 กฎหมายภายในของไทยหลัก ๆ ที่ใช้ควบคุมปัญหามลพิษทางอากาศ.....	94
บทที่ 5 บทสรุปและเสนอแนะ.....	107
เอกสารอ้างอิง.....	111
ภาคผนวก.....	116
ประวัติผู้เขียน.....	132

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ประเภทอุตสาหกรรมที่สำคัญ ๆ ที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ.....	16
2. Residence Times of Some Atmospheric Constituents.....	23